

dens eget arbetsfolk, och mången af dess Garnisons-Regementen flera tillfällen att försörja sig med hustrur och barn. — — — För dem åter som äga mindre kroppskrafter, och i allmänhet qwinnkönet, äro wäl inga främmande arbetare i wägen; men de göromål som för dem äro tillgängliga, löna litet mödan och räcka dessutom icke till för alla. De som hufwudsakligen kunna påräknas såsom waraktiga, äro i synnerhet Fabriks-arbeten, men dessa betalas så illa, att dagliga exempel på Fabriks-arbetare, som icke kunna förtjena hwad de behöfwa, utan tigga sig hjälp till födan, icke saknas, och sådana olyckliga arbetares antal utgör för det närwarande icke mindre än 859 personer. Sålunda måste det ock förblifwa, så länge andra tillfällen till förtjenst genom arbete brista och Fabrikören således kan bestämman Fabriks-folkets arbetslöner efter godtfinnande. — — — Spinner-skorna, som utgöra största antalet, äro i synnerhet wanlottade. Om en spinnerskas betalning beräknas efter det högsta som består, blifwer hela förtjensten i weckan 32 sk., som gör på hwar dag 4 sk. $6\frac{6}{7}$ rst., eller allenast $6\frac{6}{7}$ rst. mer, än en fattig anses behöfwa för att kunna sig lifnära. När den oklanderligt flitiga och skickliga spinnerskan, då henne beräknas den högsta arbetslönen, ej kan förtjena mer, i hwilken beklaganswärd belägenhet blifwa då icke de, som med mindre arbetsförmåga måste nöja sig med mindre arbetslön!»

Efter att ha påpekat, huru Arbetshuset med åren blifwit allt mindre anlitadt, föreslå kommitterade åtskilliga förändringar i villkoren för betalningen och bestämmelserna för arbetets utförande samt anföra härtill: »Hwad sjelfwa arbetslagen widkommer, så äro i synnerhet wissa recommenderade. Skälen dertill äro följande: Förmodligen finner den fattige sig bäst belåten, om han får arbeta hemma der han bor. Han undwiker derigenom att gå en lång wäg fram och tillbaka flera gånger om dagen, och kan dessutom, under det han förrättar sitt arbete, utan särdeles tidsspillan tillreda de smulor, af hwilka han skall lefwa. De beqwämligaste arbeten blifwa följaktligen de, som dels icke fordra stort utrymme: ty de fattige tränga sig mycket tillsamman, hwilket är nödwändigt om de skola komma ut med hyra och eldbrand, och nyttigt i anseende till det biträde de af hwarandra kunna wänta; dels kunna lätt läras: ty ibland fattighopen finnas ofelbart flere som aldrig lärt något arbete, och många som förgätit hwad de kunnat, så att de måste underwisas på nytt; och de nyttigaste blifwa de, som kunna lätt afsättas: ty om swårigheter möta wid föryttrandet af det tillwerkade arbetet, för hwilket Fattigwården ligger i förskott, skulle den stadna i förlägenhet för nya förlag och Fattigomsorgen genom arbete snart upphöra».

Särdeles kraftigt motivera kommitterade sina förslag om förbättrad sjukvård. Vid undersökning af de fattigas förhållanden i hufvudstaden hade det befunnits, att icke mindre än 2,357 måste anses såsom sjukliga personer. Fattigwården borde således vara beredd att omhändertaga och vårda ett anseeligt antal sjuka. I anledning häraf föreslogs, att för sjukwården i de fattigas hem distriktläkarnes antal ökades från 3 till 7, samt att dem tilldelades en rättvis ersättning för deras ansträngande arbete. »De hafwa icke

mer än 66 R.dr. 32 sk. om året och måste dock betjena alla fattiga Sjuka, det will säga kanske 30 à 40 om dagen, med råd och medikamenters föreskrifwande, och torde kanske wara nödsakade att besöka hälften af dem, ehuru kringspridda de än äro. — — — Angeläget blir fördenskull att personer med behörig skicklighet till Fattig-Läkare utses, och att de icke blifwa så få att de öfwerhopas med flera göremål, än de till förmån för det allmänna kunna bestrida, äfwensom att de någorlunda tillräckligen lönas, på det de under en mödosam befattning måtte hafwa sin utkomst, och ej i brist deraf snart öfwergifwa en syssla, hwars fordringar alldeles icke kunna wäl uppfyllas af andra än dem, som äro wane wid göremålen och under en längre tid hunnit lära känna de personer, med hwilka de hafwa att skaffa, deras lynnen och wanarter».

Slutligen påpeka kommitterade att »då sjukdomarnes särskilta art och beskaffenhet, samt andre omständigheter tagas i öfwerwägan, blir det i wissa fall icke nyttigt och i andra icke utan många swårigheter möjligt, att sköta de sjuke i sina hemwist. Deraf följer att offentliga Sjukhus måste wara att tillgå, der efter den fördelning, hwartill sjukdomarnes beskaffenhet föranleder, fattige sjuke kunna intagas. Stockholm har twenne sådana: Lazarettet på Kongsholmen och Danwicks Hospital». Lasarettets verksamhet skulle förblifwa, hvad den varit, ett sjukhus »tillgängligt för alla dem af Stadens Inwånare som deraf äro i behof, och äfwen för sjuklingar från Landsorterne, så widt utrymmet medgifwer». Men ett nytt sjukhus borde anordnas med särskilda rum för personer »behäftade med smittande febrar», och vid Danwicks hospital skulle upprättas »ett Kurhus så rymligt, att det på en gång kunde emottaga om icke alla åtminstone de flesta af de med venerisk smitta behäftade personer». Inrättandet af ett dylikt sjukhus ansågs desto nödvändigare som »under de ofullkomliga och otillräckliga anstalter till sjukdomens hämmande, som hittills blifwit fogade, och då sedeförderfvet under detsamma wisserligen icke aftagit, har den, långt ifrån att minskas, allt mer och mer utbredt sig och allt mer och mer börjat hota icke blott hwar och ens säkerhet, utan äfwen kommande slägters. Det är därför högtid att en gräns blir satt för framfarten af det onda, och då knappt något företag kan wara mer nödigt än detta, skall det också säkert blifwa mer wälkommet för samtiden än hwart och ett annat, winna allmänne bifall och mötas af större wälwilja».

Kommitterades framställning af bristerna i barnens uppfostran och deras förslag till förbättring härutinnan äro så märkliga, att de icke böra förbigås. »En bland de förnämsta orsaker till nu warande fattigdom och elände är utan allt twifwel en försummad Barna-uppfostran. Sådan som den är, kan den icke annat än alldeles förderfwa de fattigas barn och göra dem för framtiden onyttiga, i det minsta dertill bidra. Fyra till fem finnas stundom inpackade med deras Föräldrar i ett enda rum, der redan bittida osund luft och osnygghet börja att förtära deras kropp och själs krafter. I barndomen grundlägges således framtida elände, barnen uppwexa under föräldrarnes trätor, slagsmål och swordomar, se deras sedlösa lefnad och blifwa sjelfwe ej sällan misshandlade, kanske förbannade såsom föräldrar-

nes börda. Redan från första åren medtagas de på gatutiggeri och införas i alla de bedrägerier och utswäfningar, som dermed stå i förening. Kunna de ej medtagas, blifwa de antingen inläste, eller få de utan all tillsyn stryka kring gatorna och fritt utöfwa alla de odygder de kunna uppfinna. Sändas de ändteligen i någon Skola, så sker dock detta högst wårdslöst och ofta ganska sent. Skolgången blifwer betraktad såsom en bisak, om wid Fabriker eller annorstädes tillfällen till arbete yppas. Då tvingas de af Föräldrarne dertill ofta redan från 9 och 10 året, och all vidare Skolgång upphör, då den wore mest nödwändig». De tillägga: »Ett bland de mest verk samma medel att för framtiden minska uselheten blifwer derföre, att bereda de fattigas barn nog ymniga tillfällen till den underwisning i nyttiga kunskaper och den själs daning, hwarigenom de en gång kunna blifwa gagneliga för sig sjelfwa och för andra. — — — Till wanära för menskligheten och tidehwarfwet hafwa hos oss de allmänna Skole-anstalterne hittills varit nästan öfwerallt tillslutne för halfwa människoslägtet, endast öppnade för gossar; och likwäl kunna obildade och omoraliska flickor ej annat blifwa än oskickliga att någonsin uppfylla en tjenares än mindre en makas och moders pligt».

Bland alla i hufvudstaden befintliga skolor framhålles såsom »bäst beräknad på fattiga barns egentliga behof den Fri-Skola, som i Storkyrko-Församlingen blifwit inrättad». Slutligen anföres: »Men då i alla skolor tillsamman tagna icke en gång 800 Barn, hwaribland knappast 100 flickor, blifwa underwiste, och de fattigas barn, som äro af den ålder att de böra underwisas, ensamt utgöra ett antal af 1,886, de barn oberäknade, som, utan att behöfwa understöd, likwäl tarfwa undervisning, så fordrar nödvändigheten att, så widt sig göra låter, öppna nya, framför allt för Stadens fattiga flickor, på det dessa icke såsom hitintills i okända Skolor, hwilka ej stå under någon ordentlig tillsyn, måtte misshandlas och förderfwas».

I fråga om undervisningsämnen ville kommitterade, att skolorna icke blott gáfve bokliga kunskaper utan äfwen meddelade skicklighet i handslöjder. »Om i dessa skolor sådana arbeten införas, hwarigenom barnen i framtiden i brist af annat kunna sig försörja, och om efter ungdomslynnets fordringar undervisningen i kunskaper och undervisningen i arbete med hwarandra omwexla, skola slika anstalter ofelbart blifwa dubbelt nyttiga för dem å hwilka de hafwa afseende; ty utan att, som någre föregifwit, genom ett för tidigt handarbete borttaga barnaålderns munterhet, så är det just genom ett tjenligt arbetes förening med undervisningen, som man gör den sednare rätt nyttig för sådana barn, som i Föräldrars kojor aldrig blifwit öfwade att arbeta med själen. Ett handarbete deremot, som tillika gifwer händighet och småningom väcker eftertankan allt mer och mer, skall icke allenast kunna sysslosätta barnen den största delen af dagen och för Föräldrarne blifwa en wälgerning, utan äfwen lätta och lifwa Skol-undervisningen och kraftigt förbereda dessa barns framtida bestämmelse».

I fortsättningen af sin framställning säga kommitterade vidare: »Enär således handarbete blifwer infördt i Skolorna och undervisningsämnena noga bestämmas, så är wäl ett wigtigt steg tagit till Skolwerkets inre förbättring».

Men sitt hela wälgörande inflytande kunna dock dessa Skolor ej wisa, så länge Föräldrar äga frihet att efter godtycke sända sina barn dit, låta dem längre tid uteblifwa eller alldeles upphöra. De böra derföre lagligen förpligtas och strängt tillhållas att ordentligt sända sina barn i Skolan och endast i högsta nödfall afhålla dem derifrån, dock aldrig utan wederbörlig tillåtelse».

De män, som ägde en så djup kännedom om de fattigas behof och med en så oskrymtad frimodighet framlade sina förslag till en förbättrad fattigvård, förutsågo, att de band, som den nya stadgan lade på de ditintills själfständiga styrelserna för inrättningar och stiftelser, huru mjuka de än gjordes, alltid skulle kännas för hårda. Särskildt angelägna voro också kommitterade att i fråga härom motivera sina förslag. De anförde sålunda: »Ibland de flera orsaker som till det i sednare tider öfwerhandentagna gattiggeriet bidragit, och hwilka Öfwer-Ståthållare-Embetet hos E. K. M. i underdånighet uppgifwit, är icke den minst, att sedan det antal fattige, som, efter anställd undersökning år 1737, då för tiden befans tarfwa publikt understöd, blifwit på Församlingarna fördeldt, Fattighus-Directionerne, i anseende dertill att en slik fördelning vunnit Kongl. stadfästelse, utan förbehåll om tillökning, i händelse framtida omständigheter sådant kräfwa skulle, och sedan de friwilligt i sednare tider något ökat deras tillagda antal fattige, förment sig i öfrigt för någon större mängd wara frie, och följakteligen undandragit sig att emottaga i synnerhet sådane fattige, som icke egentligen ansetts höra till deras Församlingar, eller der mångfaldiga år warit boende, hwaraf således följt, att de uslingar, som kunnat sägas höra till andra Församlingar än hwarest de bo, men der i brist af tillgång ej kunnat emottagas, måst blifwa ohulpne. För att i framtiden afböja de här af uppkommande olägenheter, har Commitén jemwäl ansett nödigt, att Fattighusen blifwa tillgängeliga äfwen för fattige från främmande Församlingar, likwäl på det i Planen underdånigst föreslagna billiga sätt, att Församlingarnes egne fattige alltid blifwa till samma Församlingars Fattighus berättigade framför andra utom, enär de med dem befinnas i lika belägenhet.

Att en sådan Fattighusens reglering kunnat wid den allmänna Fattigwårdens början genast ställas i werket, hade Commitén gerna önskat; men de swårigheter som deremot möta, kunna icke på en gång häfwas. Ofelbart finnes utom Fattighusen mången fattig, som är i sämre belägenhet än åtskillige inom, och efter de grunder som för fattigas emottagning i Fattighusen underdånigst blifwit föreslagne, skulle desse sednare lemna rum åt de förra; men de hafwa med vederbörandes samtycke wunnit inträde, och deras rättighet är således lagligen förwärfwad. Den håller Commitén före icke böra förnärmis, och af sådan orsak har den trott bäst wara, att Fattighusen så småningom och i samma mån de fattige der dö undan, och de med mer eller mindre arbetskrafter antingen blifwa alldeles orklöse eller närma sig derhän, återtaga den egenskap, i hwilken de blifwa de fattige och äfwen det allmänna mest nyttige.

Med samma grannlagenhet som Commitén i underdånighet föreslagit hwad som angående Församlingarnes Fattighus bör iakttagas, har den ock gifwit föreskrifter för de öfriga här warande Inrättningar och Stiftelser. De äro alla wid deras willkor bibehållne, Commitén har trott sin skyldighet wara att rätta sig derefter, och förmodar underdånigst hafwa ådagalagt, att ingen enda Stiftelses willkor wid något tillfälle blifwit lemnade ur ögonsigte, och att det öfwerinseende som allmänna Fattigvårds-Directionen blifwit tillagdt, långt ifrån att föranleda till någon rubbning af Stiftelsernas afsigt, warit oundwikligen nödvändigt, om annars af Stockholms mångfaldiga till art och beskaffenhet olika Fattig-Inrättningar möjligen skall kunna blifwa något sammanhängande helt».

Dessa och andra skäl förmådde nog icke afvärja missnöje och klander hos alla vederbörande. Man erinre sig, att Danviks hospital icke längre skulle förblifva under serafimerordensgilletts öfwerinseende, att Barnhuset icke skulle vidare styras af öfverståthållaren, att Korrektionshuset skulle därefter undandragas kommerskollegii uppsikt, och slutligen att flera sjukvårdsanstalter skulle upphöra att lyda under collegium medicum. Man erinre sig ytterligare, att alla stiftelser och inrättningar, inberäknadt fattighusen, ålades att afgifva årliga redogörelser för sin förvaltning, samt att den skillnad, som ditintills ägt rum mellan hvarje församlings fattige, skulle upphöra, »och at Stockholms alla Församlingar hädanefter åligger, at draga en gemensam omsorg för hela fattighopen, utan afseende på hwad del af Staden hwaruti den fattige bodt eller bor».

Under sådana förhållanden var det en svaghet af kommitterade att föreslå, att den nya stadgan skulle »allenast till försök på trenne års tid fastställas» och ett fel att söka anskaffa medel för fattigvårdens behof genom »friwillig subscription» i stället för faststald uttaxering.

2.

Fattigvården under den kungl. direktionen. — Organisation af fattigvårdsförvaltningen.

Till k. direktionens förfogande hade borgerskapets femtio äldste ställt dels sin stora sessionssal, dels åtskilliga andra rum i börshuset. Då dessa lokaler blefvo otillräckliga, förlades fattigvårdens expedition till det gamla prästhuset på Riddarholmen.

I de femtio äldstes rymliga lokal höll direktionen för allmänna fattigvården i Stockholm sitt konstituerande sammanträde den 30 dec. 1807. Med någon förändring af de ursprungliga bestämmelserna hade K. Maj:t utsett öfverståthållaren till direktionens ordförande och underståthållaren till dess vice ordförande. I direktionen hade i öfrigt ingått många af de

